

Гетьман Анатолій Павлович
доктор юридичних наук, професор, академік НАПрН України,
проректор з наукової роботи
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Екологічне законодавство відноситься до молодих і, в той же час, складних галузей правової системи України у зв'язку з чим в юридичній літературі лунають пропозиції щодо розробки Концепції його розвитку. В ній повинні

знайти своє відображення чинники механізму врівноваження «викликів» глобалізаційних світових процесів, забезпечення функціонування законодавства по виконанню умов проведення державних реформ в екологічній сфері, розробка рекомендацій щодо оптимізації процедури підготовки, прийняття і реалізації екологічних законів тощо.

Важливим вектором цього процесу повинна стати систематизація екологічного законодавства України. За думкою фахівців (Ю. С. Шемшученко, А. П. Гетьман, Н. Р. Малишева, В. В. Костицький, В. І. Олещенко та ін.) – авторів проекту «Концептуальні засади систематизації екологічного законодавства України», її необхідність пов'язана з низкою підстав. В першу чергу, систематизація обумовлена множинністю актів, що видаються нормотворчими органами з відповідного кола питань, швидкими змінами, що відбуваються в законодавстві, появою в ньому дублюючих положень і колізій та водночас – з виникненням прогалин. Систематизація має виявити та ліквідувати неузгодженості не лише всередині самого екологічного законодавства, а й міжгалузеві суперечності, гармонізувавши норми екологічного права з нормами цивільного, адміністративного, фінансового, податкового, бюджетного та інших галузей законодавства України.

Окрім того, систематизація необхідна з метою вдосконалення правореалізації, викликана потребою оперативного знаходити та правильно тлумачити норми права, що в свою чергу має неодмінно призвести до підвищення ефективності правозастосування, сприяти утвердженню правової держави, правовому вихованню й дати суттєвий поштовх розвитку науковим дослідженням у відповідній сфері, поліпшенню стану довкілля, раціоналізації використання природних ресурсів. Нарешті, систематизація екологічного законодавства відповідає основній тенденції сучасного права Європейського Союзу, зафіксованій в двох останніх програмах дій в галузі охорони довкілля, а саме курсу на поступову заміну численних розрізаних законодавчих актів рамковими правовими актами та гнучкими стратегіями.

Систематизація законодавства може здійснюватись у чотирьох самостійних формах:

1) *облік* нормативно-правових актів;
2) *інкорпорація*, тобто видання різного роду збірників і тематичних зібрань законодавства;

3) *консолідація* нормативно-правових актів, тобто розроблення та прийняття укрупнених актів на базі об'єднання норм окремих нормативно-правових актів, виданих з одного питання в різний час, з усуненням повторів і суперечностей, але без зміни змісту. При цьому може встановлюватися єдина для відповідної сфери базова правова термінологія. Результатом консолідації є новий консолідований нормативно-правовий акт, який формально впорядковує відповідне коло суспільних відносин, але змістовно не виходить за межі попереднього регулювання;

4) *кодифікація*, тобто спосіб якісного впорядкування законодавства відповідної галузі чи сфери з метою забезпечення її узгодженості й комплексності. В процесі кодифікації відбувається розроблення та прийняття принципово

нових актів – кодексів, у яких законодавець, з одного боку, об'єднує «під одним дахом» чинні норми, які витримали випробування часом і не втратили свого регулюючого значення, з іншого боку, переглядає чинні норми під кутом зору осмислення їх відповідності потребам поточного етапу правового регулювання відповідної сфери. Як і в процесі консолідації, нормативні приписи оформлюються в логічну, внутрішньо узгоджену систему, забезпечується максимальна повнота регулювання суспільних відносин, що відповідають поточним потребам розвитку, а в ідеалі спрямовані також на випередження, тобто передбачають регулювання тих відносин, які повинні виникнути в майбутньому і які раніше перебували поза зоною правового впливу. Водночас у процесі кодифікації із законодавчого масиву вилучають і за потреби замінюють новими застарілі норми, а також норми, що не витримали випробування часом.

Формально-юридичним результатом кодифікації є принципово новий законодавчий акт системоутворюючого характеру. Таким актом повинен стати Кодекс законів про довкілля. Він повинен складатися з Загальної та Особливої частини і може включати в себе наступні розділи: Загальна частина – загальні положення; законодавство про довкілля; об'єкти регулювання; право власності на природні ресурси; право загального та спеціального використання природних ресурсів; організаційна система державного управління в сфері природокористування та охорони довкілля; функції управління; заходи щодо забезпечення екологічної безпеки; економічне регулювання в галузі природокористування та охорони довкілля; вирішення екологічних спорів; юридична відповідальність за порушення законодавства про довкілля. Особлива частина – використання та охорона земельних ресурсів; використання та охорона водних ресурсів; використання та охорона надр; використання та охорона рослинного світу; використання та охорона лісових ресурсів; використання та охорона тваринного світу; охорона атмосферного повітря; використання та охорона природно-заповідного фонду; використання та охорона природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони; охорона біологічного різноманіття; національна екологічна мережа. Запропонована структура є дискусійною, а тому повинна підлягати корегуванню, змінам та доповненням.

Важливим є створення Кодексу законів України про довкілля на таких принципах: верховенство права, основною ідеєю якого є розбудова екологічної держави; демократизм, тобто можливість внесення проекту Кодексу законів про довкілля на референдум; гуманізм, тобто створення відповідного законодавчого акту повинно бути спрямоване на забезпечення та захист прав людини і громадянина; науковість, що передбачає залучення до кодифікаційних робіт представників різних галузей наук; професіоналізм, тобто залучення до кодифікації екологічного законодавства не лише науковців, а й спеціалістів у тих чи інших сферах життя; об'єктивність, а саме розробку проекту Кодексу законів про довкілля необхідно здійснювати з дотриманням соціально-економічних та політичних цілей, які знаходяться перед державою на даному етапі її розвитку; гармонізації національного екологічного законодавства з міжнародно-правовими нормами.

Отже, прийняття Кодексу законів України про довкілля повинно завершити кодифікаційний процес у сфері регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням природних ресурсів та охороною довкілля, створити екологічну законодавчу базу, адаптовану до норм і принципів права ЄС та в цілому міжнародного права.

ПРАВОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

**Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції**
з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового
Юридичного інституту

**Реалізація норм екологічного,
земельного та аграрного права
в умовах реформування
правової системи України**

**8-10 вересня 2017 року
м.Івано-Франківськ**

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий Юридичний інститут

Реалізація норм екологічного, земельного та аграрного права в умовах реформування правової системи України

**Збірник матеріалів Всеукраїнської
науково-практичної конференції**

*з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника*

(м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.)

Івано-Франківськ
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника»
2017

Відповідальні редактори: проф. **Н. Р. Кобецька**,
доц. **Н. О. Багай**,
доц. **Г. В. Мороз**

Р31 Реалізація норм екологічного, земельного та аграрного права в умовах реформування правової системи України : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (м. Івано-Франківськ, 8–10 вересня 2017 р.) / відп. ред.: Н. Р. Кобецька, Н. О. Багай, Г. В. Мороз. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2017. – 188 с.
ISBN 978-966-640-440-7

Збірник матеріалів містить тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди відзначення 25-річчя навчально-наукового Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Для науковців-правників, викладачів, аспірантів, студентів вищих юридичних закладів, юристів-практиків, фахівців у сфері аграрного, екологічного та земельного права.

УДК 349.41/.42/.6 (477)

ЗМІСТ

ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ НОРМ ЕКОЛОГІЧНОГО ТА ПРИРОДОРЕСУРСНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Балюк Г. І. Еколого-правова політика Української держави – основа ефективної реалізації норм екологічного законодавства	7
Бобкова А. Г. Правові умови розвитку екологічного підприємництва	9
Гетьман А. П. Систематизація екологічного законодавства в сучасних умовах	11
Кірін Р. С. Проблеми реалізації норм земельного та аграрного права при користуванні надрами	14
Кобецька Н. Р. Співвідношення анулювання спеціального дозволу на користування надрами та припинення права надрокористування	17
Комарницький В. М., Єрофєєв М. І. Екологічне страхування: правові питання	20
Костицький В. В. Екологічна сутність сучасної соціальної правової держави	22
Краснова М. В. Держава в механізмі реалізації екологічного права та законодавства	26
Малишева Н. Р. Умови ефективності реалізації норм екологічного права в умовах його реформування	29
Соколова А. К. Загальні проблеми права приватної власності на природні ресурси і комплекси ...	33
Бєвз О. В. Правові засади охорони пралісів Карпат як об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО за законодавством України	35
Васянович О. А. Антропогенний фактор як важливий елемент екологічного права	38
Ващишин М. Я. Міжнародно-правові аспекти охорони біорізноманіття у межах басейну річки Дністер	40
Грицан О. А. Міжнародне право навколишнього середовища та охорона довкілля під час збройних конфліктів	43
Данилюк Л. Р. Еколого-правові аспекти будівництва ГАЕС на Дністрі	46
Дейнега М. А. Історичні аспекти становлення і розвитку природоресурсного права	48
Демчук Т. І. Доступ до екологічної інформації за законодавством Німеччини	50
Євстїгнєєв А. С. Етапи процедури оцінки впливу на довкілля за законодавством України	53